

HUGLEIÐING

ÐUR OG AT TAKA SMÁTT

kúgv ella ein rættiligur oksi eisini flett.

Summarbrúðleyp

Tað kundi sjálvandi henda, at fólk, tá sum nú, vóru ótolin, tá tað kom til tað kynsliga, og tóku sær til rættis í so máta, áðrenn tey vóru gift, og tá kundi tað eisini henda, at kvinnan varð við barn av óvart og tað uttan fyri vanliga veitslutíð. Tá var ikki annað at gera, enn at halda brúðleypid sum skjótast. Tað vóru prestar, sum talaðu at hesum, tí teir vistu, hvussu vorðið var, um brúðleyp varð um várið ella um summarið. Til slík brúðleyp var tað heldur ikki óvanligt, hjá teimum, sum áttu væl av jørð, at taka seyð til brúðleypsdøgurðan, sjálvt um

tað var uttan fyri alla sóknartíð ella skurðtíð.

Til summarbrúðleyp hjá vanligum fólki, varð lítið gjørt burturúr. Tað, sum ráddi um, var at barnið kom at verða føtt í hjúnalagi. Hvussu leingi konan gekk, tað hevði minni at siga. Men teimum gomlu dāmdu ikki, at brúðurin bar seg fram undir følskum flaggi, ella um so var, at hon var við barn, prýddi seg við tí, sum hoyrði tí óskalaða moydóminum til. Í eldri við leysum hári og seinni, tá tað kom at verða siður, í sløri og myrtukransi. Tað var tí ikki av ongum, at ein pápi í Kvívík, ið var fegin um at dóttirin skuldi giftast, kortini tók hana til síðis og segði við hana, at *“Eitt sigi er tær, ert tú við barn, so bert tú ikki*

myrtukransin”. Gláður var hann, tá hon kom inn um kirkjugátt í myrtukransi og at barnið ikki kom í heimin fyrr enn 9 mánaðir aftan á brúðleypid.

Skurðfjöllini

Ikki tykkum at siga, so hevur seyðamentanin í Føroyum elligamlar røtur. Seyðahaldið er í roynd og veru í høvuðsheitunum lítið broytt frá tí, sum vit kenna til í Seyðabrævinum frá 1298. Prinsippini eru tey somu, um vit síggja burtur frá einstøkum moderniseringum av rættum, seyðahúsum og í handfaringini av seyðunum. Fjöllini verða gingin um somu tíð bæði á várið og um heystið. Vit fletta um somu tíð, sum vit altíð

hava gjørt, júst sum tey gjørdu tá Seyðabrævið var skrivað.

Hvussu tað var frammanundan, tað vita vit ikki rættiliga, men í *Føroyingasøgu* fáa vit at vita, at teir gingu á fjall og sviðu seyðarhøvd. Kortini er eitt og annað, sum bendir á, at okkurt kann hava verið øðrvísi, tí sagt verður frá, *“at ein dagin um summarið fór Sigmundur í oynna Lítlu Dímun á skútu. Tórir og Einar Suðuroyingur vóru við honum, tí at Sigmundur vildi taka skurðseyð, sum gekk á oynni.”* Hvussu vanligt tað hevur verið at taka skurðseyð um summarið, tað er ilt at siga, kanska var tað bert soleiðis í Lítlu Dímun, sum helst ikki hevur verið røktur sum hagar flest, tí har var ikki so lætt at koma til, men yvirhøvur var tað so, at fjøllini vóru ikki gingin fyrr enn um mikkjalsmessuleitið – 29. september.

Taka smátt

Tað undraði meg tí leingi, hvussu tað kundi bera til, at fjallmenn fingi seyðarhøvd, blóðmør, avroð og feskt kjøt at eta hjá bóndanum, longu, tá teir komu aftur, eftir at hava gingið tey fyrstu skurðfjöllini. Hetta vísti seg at vera seyður, sum bóndin frammanundan hevði tikið uttanrætta, t.v.s. uttan at reka hann í rætt, fyri at hava fekst til fjallmenninar tá, teir komu aftur. So var eisini í hoyna og í akursskurðartíð, tí tá kundi bóndin eisini taka seyð, serliga til hoyberadagin. Hoybaragildið var eisini nevnt *Desasneið* og tann seyður, sum varð tikin *uttanrætta* til hetta gildi, hann varð nevndur *hoyseyður*.

Ikki bert fingi fjallmenninir fekst at eta, tá teir komu aftur, men roynt var eisini at bera so í bandi nógvastaðni, at teir eisini fingi ræstan mør og røst seyðarhøvd. Tað hekk saman við einum fyrirbrigdi, sum tey nevndu at *“taka smátt.”* Tað, ið var roknað sum smátt, tað vóru gimburlomb og tvílembulomb. Hesin seyður varð ikki bert tikin til matna, men eisini tí, at teir gomlu hildu, at tað verða best fyri ærnar, um tær sluppu av við lombini tíðliga, so tær kundu styrkna upp undir veturin.

Tað er tí gott skil í, at vit sita her í dag og eta lomb til døgurða og annan summarkost afturvið og omaná. Vit eru í í teirri tíð á árinum,

sum verður nevnd *“í hoyna”*, sjálvt um tað ikki verður hoyggja á sama hátt sum fyrr. Tað at *“taka smátt”* og eta tann fyrsta seyðin hesa tíð á árinum, er soleiðis ikki so løgi kortini, tí tað var so fyrr í tíðini, tá tað gamla føroyska bygðasamfelagið enn fungeraði eftir gamlari siðvenju.

Vert er eisini at taka fram, at V. U. Hammershaimb skrivar í innganginum til frálíka verkið *Færøsk Anthologi*, at føroyingum dāmdu væl kjøt. *“Man elsker kød og har med hensyn til nydelsen af fersk kød inddelt året i kalvetiden (fra nyår til forår), fugletiden, lammetiden og den egentlige slagtetid om efteråret.”*

Tað er einki at ivast í, at tað, sum hann nevnr *“lammetiden”*, man vera tað, sum tey tóku smátt ella sum *hoyseyð* væl áðrenn skurðfjöllini vóru gingin. Vit hava tí við hesum kvøldinum á ein hátt funnið aftur á gomlu slóðina, tá tað kemur til at eta seyðakjøt.

Ólavsøkuseyður

Sigur tú fólki frá nøkrum, so fært tú okkurt afturfyri, og so var eisini henda dag í Fútastovu, tá Tróndur Leivson segði frá, hvussu fegin mamma hansara, sum kom úr Suðri, plagdi at siga frá *ólavsøkuseyðinum*, sum komu til Havnar á Ólavsøku, so havnarfólk kundu seta feskt seyðakjøt á borði til ólavsøkugestirnar.

*

Gildisumstøðirnar her í Fútastovu eru kortini ikki heilt tær somu, sum í stovuni hjá bóndanum. Vanlig fátøk havnarfólk hava neyvan tikið smátt, tíansheldur fingið hoyseyð borðreiddan, uttan so, at onkur hevði verið á fjalli hjá bónda ella hoyggjað hjá honum. Tað var kortini ikki galdandi fyri embætismenninir ella tey *“fornemmu”*, sum Jens Chr. Svabo so ofta nevnr tey.

Tað betra slagið hevði so nógv fyri, uttan mun til árstíð, sum onnur vanlig fólk ikki kundu, tá tað kom til góðan mat, vín og annað gott, men á okkara døgum eru vanlig fólk komin eftir tí eisini og nú er sera torført at meta um, hvør er *“fornemmur”* og hvør er ikki, og tað er bara gott.